

педагога, максимальне використання його особистісного і професійного потенціалу з застосуванням акмеологічних технологій.

Література

1. Данилова Г. С. Акмеологічна модель педагога в ХХІ столітті / Г. С. Данилова // Рідна школа. – 2003. – №6. – С. 6-9.
2. Вакуленко В. М. Розвиток теорії і практики вищої педагогічної освіти України, Росії, Білорусії на основі акмеологічного підходу : монографія / В. М. Вакуленко. – Луганськ : Альмамастер, 2007. – 500 с.
3. Гадяцький М. В. Організація навчального процесу в сучасній школі : навчально-методичний посібник для вчителів, керівників навчальних закладів, слухачів / М. В. Гадяцький, Т. М. Хлебнікова. – Х. : Ранок, 2003. – 57 с.

УДК 81'342.2-043.86

ГЕДЕОН М.Ю., БАРНА Х.В.,
Мукачівський державний університет

ОНТОГЕНЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ФОНЕМ РІДНОЇ МОВИ

У психолінгвістиці на позначення звукових (фонологічних) явищ мови використовують два основних поняття: звук і фонема.

Звук визначається як мінімальний елемент усного мовлення. І як будь-яка одиниця живого мовлення є досить суб'єктивованою, тобто забарвленою індивідуальними особливостями мовців, що і дає підстави говорити про необмежено велику кількість звуків живої людської мови.

Фонема ж розглядається як своєрідний узагальнений образ звука, що включає лише постійні, інваріантні або так звані корисні характеристики мовних звуків. А отже фонема – це своєрідним чином відфільтровані звуки мовлення. Домовленнєві реакції дітей (гуління та лепет) – це своєрідні вправлення у сприйманні та вимові певних звуків, що дають поштовх для розвитку та вдосконалення мовно-слухових та мовно-рухових функцій. Вилучення з цього процесу хоча б одного з названих аналізаторів неминуче призводить до ускладнення або й узагалі до унеможливлення спонтанного оволодіння дитиною фонемним складом рідної мови.

Саме через артикулювання дитина матеріалізує та певним чином стабілізує диференційовані акустичні відчуття. Саме вправлення в імітації звуків дозволяють їй ще і ще раз акцентувати свою увагу на їхньому звучанні.

Результатом такої клопіткої роботи мовно-рухового та мовно-слухового аналізаторів є формування у дитини другого рівня мовленнєвого слуху – перцептивного (або гностичного), що в логопедії традиційно називається фонематичним слухом.

Звичайно, що процес його формування займає не один місяць. Про його початок, який пов'язують з віком 10 міс., свідчить орієнтування дитини на мовленнєві звуки в процесі сприймання та розуміння мовлення оточуючих. До 10 міс. у вислові семантично значимими для дитини є лише інтонація та ритм. Малюк досить тонко реагує на настрої дорослого комуніканта, на ритмічну

організацію його висловів. Саме за інтонацією та ритмом дитина легко впізнає знайомі забавлянки диференційовано виконуючи завчені рухи для їхньої «інсценізації». Однак слова та їхнє звукове оформлення для дитини цього віку є малозначимими (Ф. І. Фрадкіна).

І лише з 10 місяців дитина поступово починає зважати на звукове оформлення слів як на засіб кодування певної семантичної інформації.

Цікаво, але саме з початком формування перцептивного рівня слухового сприймання у дитини з'являються і перші слова, тобто стабільні звукокомплекси, що пов'язані з певним значенням. Річ у тому, що засвоєння фонемного складу мови забезпечує стабілізацію слухового сприймання та створює можливість засвоювати звукові оболонки слів значно продуктивніше. А стабільні звучання дитина значно легше співвідносить з певними значеннями.

У міру формування перцептивного рівня слухового сприймання словник дитини невпинно зростає. Однак темпи цього зростання є неоднаковими. Так, появу перших слів чітко можна співвіднести з початком формування перцептивного рівня слухового сприймання, а різке зростання словника у період з 1 р. 8 м. до 2 років – із завершенням цього процесу.

Як зазначає Є. Ф. Соботович, саме у віці 2 років перцептивний рівень слухового сприймання (або фонематичний слух) є практично повністю сформованим, що проявляється у вмінні дитини розрізняти на слух усі фонемні рідної мови, стабілізації її слухового сприймання, і як наслідок – поступовому нарощуванню обсягів імпресивної та експресивної лексики, якою володіє дитина. Порушення слухового сприймання проявляються у неможливості розрізнення чи розпізнавання звуків мови за корисними ознаками. Означені вади первинного генезу є в дітей з глухотою, туговухістю та сенсорною алалією.

Таким чином, діяльність мовно-рухового аналізатора виконує роль додаткової опори, що сприяє якіснішому та продуктивнішому засвоєнню дитиною узагальнених звукотипів. Хоч навіть у випадках, коли мовно-руховий аналізатор є первинно порушеним (наприклад, анартрія, моторна алалія), фонематичне сприймання у дитини також формується, проте значно повільніше і може супроводжуватися низкою специфічних утруднень, пов'язаних з диференціацією на слух звуків, близьких за акустико-артикуляторними ознаками. Ця обставина пояснює механізми виникнення недоліків фонематичного сприймання у дітей з первинно збереженим мовно-слуховим аналізатором. Саме тому недоліки фонематичного сприймання можна спостерігати і при інших логопатіях, в основі яких лежать порушення у діяльності мовно-рухового аналізатора: дислалія (паралалія), моторна алалія, дизартрія, ринолалія тощо.

Означені закономірності не лише розкривають характер взаємодії мовно-рухового та мовно-слухового аналізаторів у процесі оволодіння дитиною фонетико-фонематичною стороною мовлення, але й можуть слугувати для

раннього виявлення порушень мовленнєвого розвитку, з'ясування диференційованих механізмів названих порушень.

УДК 37.07:373.018.3

ГЕРЛІ Р.М., КУШНІР І.І.,
Мукачівський державний університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СПЕЦІАЛЬНОЮ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЮ ШКОЛОЮ-ІНТЕРНАТОМ

Реформування освітньої галузі в Україні зумовлює необхідність модернізації системи управління освітою, в тому числі й загальноосвітніми школами-інтернатами. Концептуальні засади щодо управління освітнім процесом у загальноосвітніх школах-інтернатах ґрунтуються на положеннях Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію інвалідів в Україні». На державному рівні здійснюються спеціальні заходи щодо покращення функціонування закладів, у яких виховуються діти-сироти, діти з обмеженими фізичними можливостями про що свідчать «Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування», «Положенням про спеціальну загальноосвітню школу-інтернат для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку», затверджене наказом МОН України від 15.09.2008 № 852.

Дослідження проблеми підвищення ефективності освітнього і виховного процесів в умовах шкіл-інтернатів виявило необхідність подолання суперечностей, зокрема між:

- доцільністю переведення загальноосвітніх шкіл-інтернатів у відкриту освітню систему і недостатньою компетентністю менеджерів закладів освіти щодо реалізації механізмів її ефективної адаптації до реалій сучасного соціуму;
- збільшенням кількості оновлених функцій і видів управлінської діяльності та призначенням на посаду фахівців без спеціальної фахової професійної підготовки;
- потребою запровадження інноваційних ідей, концепцій, теорій, стратегій та спрямованістю професійної свідомості керівників шкіл-інтернатів до традиційного підходу в управлінні;
- сучасними вимогами до управлінської компетентності та недосконалістю технологій її діагностування в умовах функціонування загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Нові вимоги до професійної діяльності менеджера закладу освіти інтернатного типу та його управлінської компетентності, наявність зазначених вище суперечностей у цій галузі зумовлюють необхідність визначення науково обґрунтованого підходу до управління ними. Залишається актуальним питання

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>